

เอกสารข้อเสนอเชิงนโยบาย

มกราคม 2563

หน่วยปฏิบัติการวิจัยความมั่นคงของมนุษย์และความเท่าเทียม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การยกระดับกระบวนการมีส่วนร่วมของพลเมือง ผ่านนวัตกรรมประชาธิปไตย

บทสังเคราะห์จากงานศึกษาการพัฒนานวัตกรรมประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

ความเชื่อมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของคนไทยได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากระบบประชาธิปไตยแบบตัวแตน ที่ขาดความหลากหลายของตัวแทนกลุ่มประชากรและไม่รับผิดชอบทางการเมืองอย่างเพียงพอ เหล่านี้ ทำให้ผู้คนไม่รู้สึกอยากข้องเกี่ยวกับการเมือง และรวมไปถึงความรู้สึกไร้พลังอำนาจที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใด-ใด เอกสารข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้มุ่งเสนอแนวทางการยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผ่านนวัตกรรมประชาธิปไตยร่วมสมัย ผ่านการทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมแนวปฏิบัติบางส่วนที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย สถาบันทางการเมืองและผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตยควรให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่มีความหมาย บ่มเพาะรากฐานวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้หยั่งรากลึกในสังคมจำต้องอาศัยความอดทนอดกลั้น ดวงใจอันกว้างขวางที่สามารถรับฟังความเห็นต่าง และสามารถวิพากษ์วิจารณ์ตนเองได้

พรรคการเมือง ภาคประชาสังคม และหน่วยงานรัฐ สามารถยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองด้วยนวัตกรรมประชาธิปไตยได้ ดังนี้

สร้างแนวปฏิบัติการยกระดับการมีส่วนร่วมภายในองค์กร: มีระบบตรวจติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมว่าสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เพื่อสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในองค์กร

สนับสนุนปฏิบัติการยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมือง: มีแผนปฏิบัติการ และทรัพยากรในการใช้นวัตกรรมประชาธิปไตย

จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ: ครอบคลุมการฝึกอบรม และการพัฒนาศักยภาพ

ไม่บังคับและไม่เลือกปฏิบัติในการชวนพลเมืองให้เข้าร่วมกระบวนการ: เพื่อสร้างความเสมอภาคและเท่าเทียม

1. บทนำ

นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 ประเทศไทยมีรัฐประหาร 17 ครั้ง มากที่สุดในอาเซียน และแม้จะมีการสะดุดหยุดยั้งของทางเดินประชาธิปไตย ในช่วง 87 ปีที่ผ่านมา ก็มีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญสำเร็จ 22 ครั้ง ซึ่งให้เห็นว่า แม้จะมีกระแสแนวคิดที่ปฏิเสธวิถีทางแบบประชาธิปไตย แต่สำหรับพลเมืองที่ให้คุณค่ากับ ความเสมอภาคในทางการเมือง การไม่เลือกปฏิบัติ การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น อำนาจที่ยึดโยงกับประชาชน การตัดสินใจร่วมผ่านการถกเถียงด้วยเหตุผลรอบด้าน ประชาธิปไตยยังนำเสนอคุณค่าเหล่านี้

หลายทศวรรษที่ผ่านมาผู้คนโดยมากมีทัศนคติไม่ไว้วางใจนักการเมือง พรรคการเมือง รวมทั้งสถาบันการเมืองต่างๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อมั่นที่ลดลงต่อประชาธิปไตย และเปิดเผยให้เห็นจุดอ่อนสำคัญของ “ประชาธิปไตยแบบตัวแทน” อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยแบบเป็นทางการ จะอยู่ในกระแสขาลงทั้งในเมืองไทยและทั่วโลก (Norris, 2011; Papadopoulos, 2013) อย่างการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และจำนวนผู้ไปออกเสียงเลือกตั้งที่ลดลง รวมไปถึงการปฏิเสธการเลือกตั้ง (David, 2016) แต่ประชาธิปไตยแบบไม่เป็นทางการ อย่างการร่วมลงชื่อเรียกร้อง การเดินขบวนประท้วง รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้คนจำนวนมากในอินเทอร์เน็ต ถือว่าขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

งานศึกษาสาเหตุความเสื่อมถอยของประชาธิปไตยในประเทศพัฒนาแล้วพบว่าเกิดจากทิศทางการพัฒนาที่ลดทุนทางสังคม การเกิดขึ้นของเมืองมหานครทำให้ผู้คนรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางสังคมน้อยลง ภาคประชาสังคมอ่อนแอ (Putnam, 2001) ส่วนในประเทศด้อยพัฒนา อดีตค่อนยากจนเป็นสาเหตุหลักที่นำไปสู่การกีดกันคนยากไร้จากกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Krishna, 2008) และความเหลื่อมล้ำทางสังคมนำไปสู่การออกแบบสถาบันทางการเมืองและนโยบาย ที่เอื้อประโยชน์ต่อชนชั้นนำกลุ่มน้อย ซึ่งได้ประโยชน์สูงสุดจากภาวะที่ไม่เป็นประชาธิปไตย (Acemoglu, 2009)

ความท้าทายจึงไม่ใช่ว่าสังคมไทยควรมีประชาธิปไตยหรือไม่ หากเป็นว่าควรมีอย่างมีความหมายอย่างไร โจทย์จึงเป็นว่า เราควรมีประชาธิปไตยแนวทางไหน ควรมีกลไกเชิงสถาบันใด และมีวัฒนธรรมสนับสนุนส่งเสริมกลไกและแนวทางดังกล่าวอย่างไร เพื่อตอบสนองความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพลเมืองแบบใหม่ (Dalton, 2007)

แนวคิด “นวัตกรรมประชาธิปไตย” ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา มุ่งแก้ไขข้อบกพร่องในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยเน้นไปที่การออกแบบและพัฒนา “กลไกเชิงสถาบันที่ถูกออกแบบอย่างจำเพาะเจาะจงให้การมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเพิ่มขึ้น และลึกซึ้งขึ้น” (Smith, 2009) เพื่อบรรลุเป้าหมายประชาธิปไตยที่ตอบสนองประโยชน์สูงสุดของประชาชน

2. ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง และการมีส่วนร่วมแบบใหม่

หลังการรัฐประหารครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยก็ตกอยู่ในภาวะ “ความไม่สะดวก” ตามที่คณะรัฐประหารร้องขอ มาจนถึงการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ที่ยังมีความเคลือบแคลงต่อความโปร่งใสในการจัดการเลือกตั้ง และในการจัดอันดับดัชนีนิติรัฐขององค์การความเป็นธรรมโลก ประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 76 จาก 126 ประเทศ ซึ่งแสดงให้เห็นความถดถอยในการปกป้องสิทธิพื้นฐานของพลเมืองเมื่อเทียบกับอำนาจรัฐที่เพิ่มขึ้น (WJP Rule of Law Index 2019, 2019)

กระบวนการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหาร 5 ปี ทำให้เกิดภาวะชะงักงันของประชาธิปไตยอย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงสิทธิทางการเมือง เพื่อเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปในสภา ที่มีสัดส่วนสมาชิกวุฒิสภาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารถึงหนึ่งในสามของสมาชิกสภาทั้งหมด และการจำกัดประชาธิปไตยในพื้นที่ไม่เป็นทางการด้วยเครื่องมือทางกฎหมายอย่างพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และในช่วงความขัดแย้งทางการเมืองก็มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ต่อศัตรูทางการเมืองของรัฐบาล

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการเมืองที่สังคมไทยเผชิญอยู่กำลังนำไปสู่วงจรรอบทิศทางทางการเมือง นั่นคือ การขาดแคลนความหลากหลายของตัวแทนประชาชน และความไม่รับผิดชอบในทางการเมืองอย่างเพียงพอ ผลักไสให้ประชาชนขาดความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปกครองบ้านเมือง ผู้เล่นในทางการเมืองก็เลยมุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อหวั่นไหวที่สนใจการเมืองเฉพาะการหย่อนบัตรลงหีบเลือกตั้ง

อย่างไรก็ดี การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองใหม่ที่มีสมาชิกพรรคส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ กระแสการเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยภาคประชาชน 7 กลุ่ม รวมทั้งการออกแบบการชุมนุมรูปแบบใหม่ ทั้งที่เป็นแพลตฟอร์มไม่กึ่งชั่วคราว ไปจนถึงการจัดกิจกรรมวิ่งต่อต้านผู้นำเผด็จการ เหล่านี้ แสดงให้เห็นความพยายามในการแสวงหาหนทางสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมขึ้นมาใหม่ภายใต้สภาวะความเหลื่อมล้ำทางการเมืองยังดำรงอยู่มากนี้

ฉะนั้น หัวใจของการส่งเสริมประชาธิปไตยที่สำคัญก็คือการยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้มีคุณภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง หรือการออกแบบพัฒนากระบวนการหรือกลไกการมีส่วนร่วม ที่เรียกว่า “นวัตกรรมประชาธิปไตย” ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

3. นวัตกรรมประชาธิปไตยร่วมสมัย

งานศึกษาการพัฒนา นวัตกรรมประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนมุ่งที่การรวบรวมกลไกและกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอยู่ในปัจจุบันและหรืออยู่ภายใต้ความสนใจของนักปฏิบัติการทางสังคมร่วมสมัย มา 4 เรื่อง เพื่อขยายจินตภาพว่าด้วยการมีส่วนร่วม และหาแนวทางการประยุกต์ใช้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทย ดังนี้

ประชาธิปไตยเชิงลึก : เป็นปฏิบัติการจัดการความขัดแย้งที่อยู่บนฐานคิดของจิตวิทยากระบวนการ ที่ให้ความสำคัญกับทุกเสียงทุกบทบาท จึงนำมาสู่กระบวนการที่เปิดโอกาสและให้พื้นที่กับทุกเสียงได้ส่งเสียงออกมา โดยไม่มองว่าใครเป็นตัวปัญหาหรือตัวป่วน หากมองว่าเป็นบทบาทที่คนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจเจตนา กระบวนการที่ออกแบบจะนำพาผู้เข้าร่วมไปสัมผัสกับความจริงสามระดับ ได้แก่ ความจริงเห็นพ้อง ความจริงเหมือนฝัน และความจริงแก่นแท้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงภายในอย่างลึกซึ้งของผู้เข้าร่วม และนำไปสู่การ

ขยายผลต่อในชุมชน กรณีศึกษาการจัดการความขัดแย้งในไอร์แลนด์เหนือ การเหยียดสีผิวในอเมริกา การสานสัมพันธ์ภาพหลังสงครามโครเอเชีย เป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้กับการประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตยเชิงลึกในประเทศไทยและเมียนมาร์หลายกรณี โดยมีข้อเสนอแนะการขยายผลที่ต้องมีความละเอียดอ่อนในการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทและกลุ่มคนที่เกี่ยวข้อง และต้องลงทุนในแง่ของระยะเวลาและความต่อเนื่องเพื่อเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับลึก

ดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน : เครื่องมือตรวจติดตามผลการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าด้วยนโยบายสิ่งแวดล้อมของประชาชน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 26 ตัว และพัฒนาขึ้นมาบนสามหลักการสำคัญ คือ (หนึ่ง) ความเป็นอิสระของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางสิ่งแวดล้อม (สอง) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจประเด็นสิ่งแวดล้อม (สาม) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมของประชาชน ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ลำดับที่ 38 จาก 70 ประเทศที่ร่วมพัฒนาดัชนีชี้วัดนี้ การใช้เครื่องมือนี้ในการยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนมุ่งไปที่การตรากฎหมายให้มีการเปิดเผยข้อมูลมลพิษในขั้นตอนการขออนุญาตและการสร้างกลไกการเสริมสร้างเพื่อส่งเสริมสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม

นิเวศประชาธิปไตยดิจิทัลเพื่อสังคมยุคใหม่ : ความคาดหวังหลักต่อเทคโนโลยีดิจิทัลมุ่งไปที่การเอื้ออำนวยให้ทุกคนเข้าถึงและมีส่วนร่วมกับประชาธิปไตยได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผ่านการแสดงความต้องการ การถูกตรวจสอบ แสดงความคิดเห็นคัดค้าน ท้าทานกันไปมา อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมนั้นควรคำนึงถึง ความเป็นกลางของเทคโนโลยีในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐ ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จัดการข้อมูลจำนวนมากได้อย่างถูกต้องโปร่งใส มีระบบยืนยันตัวตนและปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้ รวมทั้งการแสดงผลข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้ และความท้าทายก็คือการออกแบบระบบที่ครอบคลุมผู้ใช้กลุ่มประชากรชายขอบซึ่งมักถูกหลงลืมหรือมองข้ามข้อจำกัดจากผู้ออกแบบระบบที่มาจากชนชั้นนำทางความรู้

เกม กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพลเมือง : ภายใต้บริบทสังคมการเมืองที่ไม่เอื้อต่อกระบวนการประชาธิปไตยแบบเป็นทางการ กลุ่มประชากรเด็กและเยาวชนอาจจะไม่เคยมีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการเลือกตั้งเลย และกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองก็ไม่ครอบคลุมกลุ่มประชากรคนรุ่นใหม่ได้มากพอ กระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยจึงเป็นเสมือนห้องทดลองปฏิบัติการประชาธิปไตยที่สามารถทำซ้ำและทดลองได้หลายครั้งกับกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน การฝึกฝนผ่านสถานการณ์จำลองช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และบทสนทนาที่นำไปสู่กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เหล่านี้ เป็นพื้นฐานของการสร้างกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นการมีส่วนร่วมและการปรึกษาหารือ และจัดเตรียมพลเมืองให้มีความพร้อมและคุ้นชินต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตย

นวัตกรรมประชาธิปไตยทั้ง 4 รูปแบบนี้ ช่วยพัฒนาการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระดับที่แตกต่างกัน ในขณะที่ประชาธิปไตยเชิงลึกเน้นไปที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับกระบวนการตัดสินใจ ดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยทางสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดจากการมีส่วนร่วมของประเทศต่างๆ ในการกำหนดกฎกติกาและเกณฑ์มาตรฐานร่วมกันเพื่อนำมาสู่การผลักดันภายในประเทศอีกต่อหนึ่ง ส่วนประชาธิปไตยดิจิทัลเป็นนวัตกรรมประชาธิปไตยที่ต้องคำนึงถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบระบบและตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อการสร้างโอกาสที่เสมอภาคเท่าเทียมต่อกลุ่มประชากรทุกกลุ่ม และเกมประชาธิปไตยเน้นไปที่การสร้างห้องทดลองประชาธิปไตยที่สามารถออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้สถานการณ์ประชาธิปไตยรูปแบบต่างๆ ในระยะเวลาอันสั้น โดยมุ่งกลุ่มเป้าหมายเด็กเยาวชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ความยั่งยืนของการประยุกต์ใช้นวัตกรรมประชาธิปไตยทั้ง 4 รูปแบบ เกิดจากการมีกลไกเผยแพร่และสนับสนุนปฏิบัติการนวัตกรรมประชาธิปไตยดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติเป็นกลไกหลักในการจัดสมัชชาสุขภาพเพื่อพัฒนากระบวนการทางนโยบายแบบมีส่วนร่วม เอมีและอาร์โนลด์ มินเดลล์เป็นกระบวนการหลักที่เผยแพร่กระบวนการประชาธิปไตยเชิงลึกอย่างเข้มข้นต่อเนื่องผ่านหนังสือ 23 เล่ม และแปลเป็น 35 ภาษา ตลอดจนเดินทางไปมากกว่า 40 ประเทศ องค์กรริเริ่มการเข้าถึงสิทธิและสถาบันทรัพยากรโลกเป็นกลไกหลักที่ผลักดันให้มีการจัดทำและเผยแพร่ดัชนีชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยทางสิ่งแวดล้อม มูลนิธิฟรีดริช-เนามันน์เป็นกลไกหลักที่เผยแพร่การใช้เกมสร้างกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตย พรรคอนาคตใหม่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำไพรมารีโหวต

4. ข้อเสนอแนะทางการยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองด้วยนวัตกรรมประชาธิปไตย

พรรคการเมือง ภาคประชาสังคม และหน่วยงานรัฐ สามารถยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองด้วยนวัตกรรมประชาธิปไตยที่น่าเสนอก่อนหน้าได้ด้วยแนวทาง ดังต่อไปนี้

สร้างแนวปฏิบัติการยกระดับการมีส่วนร่วมภายในองค์กร: การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพลเมืองไม่ใช่เรื่องวาทกรรม หากต้องมีปฏิบัติการให้อยู่ในเนื้อตัวของคนทำงานและองค์กรที่แสดงเจตจำนงในการพัฒนาประชาธิปไตยให้กลายเป็นวัฒนธรรม และต้องจัดให้มีระบบติดตามประเมินผลการมีส่วนร่วมภายใต้กระบวนการดำเนินงานขององค์กร ว่าได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างไร และสามารถยืนยันกับประชาชนได้ถึงผลดีของการมีส่วนร่วม

มีกลไกยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง: การสนับสนุนให้องค์กรอิสระที่มีความเป็นกลางได้กลายเป็นกลไกหลักในการเผยแพร่และประยุกต์ใช้นวัตกรรมประชาธิปไตยเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานต่อเนื่อง สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้าก็สามารถสร้างแพลตฟอร์มข้อมูลนวัตกรรมประชาธิปไตยจากทั่วโลกและหรือภายในประเทศเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้

จัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอเพื่อยก ระดับการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ: โดยครอบคลุมกระบวนการฝึกอบรม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเข้าใจต่อความสำคัญและจำเป็นของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

ไม่บังคับและไม่เลือกปฏิบัติในการชวนพลเมืองให้เข้าร่วมกระบวนการ: เพื่อแสดงความเคารพต่อพลเมือง การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมเริ่มจากการเชิญผู้คนและสนับสนุนโอกาสในการเข้าร่วมอย่างเสมอภาคเท่าเทียม และระมัดระวังการเลือกปฏิบัติ

5. สรุป

แม้ว่าประชาธิปไตยแบบเป็นทางการจะอยู่ในช่วงขาลง กระแสความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตยที่ลดลงกลับกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญในการสรรค์สร้างนวัตกรรมประชาธิปไตยหลากหลายรูปแบบในโลก

เอกสารข้อเสนอเชิงนโยบายฉบับนี้ได้นำเสนอรูปแบบนวัตกรรมประชาธิปไตยร่วมสมัยที่กำลังมีปฏิบัติการในประเทศไทยในฐานะเครื่องมือยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองในระดับที่แตกต่างกัน โดยมีข้อเสนอต่อแนวทางการประยุกต์ใช้นวัตกรรมประชาธิปไตยดังกล่าวต่อสถาบันการเมือง ภาคประชาสังคม และหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ประกอบด้วย (หนึ่ง) การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในองค์กร พร้อมทั้งจัดระบบประเมินติดตามผล (สอง) การหาเจ้าภาพในการเผยแพร่และขับเคลื่อนนวัตกรรมประชาธิปไตยเพื่อยกระดับการมีส่วนร่วมของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง (สาม) การเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างการมีส่วนร่วมครอบคลุมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมเพียงพอในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และ (สี่) กระบวนการมีส่วนร่วมต้องสร้างโอกาสที่เสมอภาคและเท่าเทียมต่อกลุ่มประชากรทุกกลุ่ม

6. อ้างอิง

- Acemoglu, D. (2009). *Economic Origins of Dictatorship and Democracy* (Reprint edition). Cambridge University Press.
- Dalton, R. J. (2007). *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies* (1 edition). Oxford University Press.
- David, V. R. (2016). *Against Elections: The Case for Democracy* (UK ed. edition). Random House UK.
- Krishna, A. (Ed.). (2008). *Poverty, Participation, and Democracy*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511756160>
- Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge University Press.
- Papadopoulos, Y. (2013). *Democracy in Crisis?: Politics, Governance and Policy* (2013 edition). Palgrave.
- Putnam, R. D. (2001). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community* (1st edition). Touchstone Books by Simon & Schuster.
- Smith, G. (2009). *Democratic Innovations: Designing Institutions for Citizen Participation*. Cambridge University Press.
- WJP Rule of Law Index 2019. (2019). The World Justice Project.